

Hola a tothom!

ACTUALITZAT EL 22 DE SETEMBRE DE 2023

En primer lloc deixeu-me agrair que hagueu adquirit el meu darrer llibre. Amb aquest petit gest feu possible l'edició de les recerques que vaig fent per la rodalia del Baix Gaià. Moltes gràcies!

En aquest espai trobareu **alguns àudios dels relats** del llibre *Vots de poble*. Espero que us agradin! A més a més, en aquest document hi trobareu **algunes informacions que vaig trobant** i que no estan incloses al llibre.

No dubteu en escriure'm per comentar qualsevol informació que ajudi a matisar o ampliar aquesta recerca. **Aniré actualitzant aquest document** mentre duri aquest projecte, vaig presentant el llibre i vaig recollint documents i testimonis de tots els pobles. Moltes gràcies!

Jordi Suñé <http://antropologiaimes.blogspot.com>
antropologiaimes@gmail.com 660243317

GOIGS A SANT ROC (SALOMÓ)

A llibre de l'Antoni Virgili que porta per nom Salomó, editat per Cossetània el 2011, hi podem llegir la lletra dels goigs a Sant Roc escrita per Mn. Marçal Martínez. Aquí en teniu un trosset:

«Recordant la gran promesa
els veïns de Salomó
conserven la devoció
amb voluntat i fermesa.»

BRUIXES A TAMARIT

La revista *Sàpiens* ha engegat una campanya per documentar totes les persones que van patir la cacera de bruixes a Catalunya. Al seu web hi podem llegir que al Baix Gaià n'han trobat dues. Magdalena Ferrera era de Tamarit i va ser jutjada pel Sant Ofici de la Inquisició de Barcelona el 1608. Va ser desterrada. Aquell mateix any va ser jutjat un home de Tamarit, però en desconeixem els detalls.

UNA ALTRA DE BRUIXES

Realment el llibre de l'historiador Salvador-J. Rovira són una joia. Al seu llibre *Altafulla (1813-1833)* editat el 1989 pel Centre d'Estudis d'Altafulla podem llegir el retall del dietari de Ramon-Josep Alomà on explica el 29 de gener de 1822 que feia uns dies que estava sortint “una fantasma por el pueblo y que algunos la han encontrado.” Es veu que quan es trobava algu veí li deia en castellà “ben acá, ben acá”.

ELS GOIGS AL SANT CRIST DE SALOMÓ

He llegit al llibre de l'Antoni Virgili *Guia de Salomó*, editat per la Diputació de Tarragona el 1981, que els goigs al Sant Crist de Salomó eren dels més antics que es coneixien a Catalunya. Això és el que defensava mossèn Salvador Lletjet el 1702 havent parlat amb veïns de més de 70 anys que ja ho havien sentit a dir als seus avantpassats.

COM ERA L'APLEC DEL SANT CRIST DE SALOMÓ AL SEGLE XIX?

Imatge cedida pel David Morlà.

Mireu aquest retall del *Diario de Tarragona* del 10 de maig de 1877: “El pasado jueves se celebró en la villa de Salomó el acostumbrado aplech ó romería á la imagen del Santo Cristo que se venera en la iglesia parroquial del referido pueblo y que tanta devoción inspira á los habitantes de toda aquella comarca. En la mañana de dicho día se celebráron los divinos ofícios á orquesta, predicando un sacerdote de Valls; luego se levantaron torres por los «Chiquets de Valls», acudiendo con este motivo varios forasteros de la Riera, Pobla de Montornés, Bonastre, Creixell, Vilabella, Nulles, Puigpelat y demás de los alrededores. Por la tarde hubo baile de cocas en la plaza pública y al son de las dulzainas y por la noche lo hubo en un entoltado levantado al efecto, acudiendo á ambos muchos concurrentes”. Aquest retall ha estat difós per l'historiador casteller Xavier Güell (balldexiquetsdevalls.wordpress.com) i pel Centre d'Estudis d'Altafulla (facebook.com/centrestudis.daltafulla).

GOIGS A LLOANÇA DE SANT JORDI (ARDENYA)

El web Quanelpobleesmemoria ha compartit els goigs de Sant Jordi venerat a Ardenya, editats pels "Amics de Sant Jordi" l'any 1996. La lletra és de Lluís Badia, la música d'Àngel Noguera i el dibuix del sant és del Narcís Sayrach. Aquí teniu un fragment:

«I d'Ardenya la contrada
també us vol al seu redós;
sabem bé com l'ha besada
vostre rastre lluminós.
Endavant vulgueu empènyer
les riberes del Gaià.
*Vetlleu, Sant Jordi d'Ardenya,
nostra fe, la pau i el pa.»*

ARDENYA ALS NOSTRES PATRONS

La poetessa Neus Esmel (aynedra.cat) va escriure la poesia que porta aquest títol l'any 1980. I aquí en teniu un retall:

«Nostre poble que és Ardenya
i de molts, està oblidat
ja venerava a Sant Jordi
però hi faltàveu, Vos Mareta
i Mareta de Montserrat!»

SANT JORDI PATRÓ D'ARDENYA

Aquest és el títol d'una altra poesia de la Neus Esmel de l'any 1996. Aquí en teniu un retall:

«A l'illa de Sardenya
també el tenen per patró
i es parla el català.
És que a Ardenya algun soldat
va portar d'aquelles terres
qui avui és tan venerat...?»

L'EPIDÈMIA DE 1885 A LA NOU

La Nou de Gaià va tenir 15 morts en una sola setmana. Hem de recordar que aquest municipi no tenia més de 340 habitants en aquella època. Del **Catllar** recollim una nova dada relacionada amb aquesta epidèmia: la festa major es va suspendre en motiu de la crisi sanitària.

L'EPIDÈMIA DE 1885 AL CATLLAR

Imatge cedida pel David Morlà.

Al llibre “Vots de poble” dèiem que el Catllar va ser un dels pobles més afectats per aquest brot de còlera. Ara ja podem donar alguns detalls. La festa major es va suspendre en motiu de la crisi sanitària. El 5 de setembre, el *Diario de Tarragona* publicava que “Corrían ayer rumores que la epidemia hacía estragos en la inmediata villa de Catllar”. *L'Eco de la Provincia* publicava 5 dies més tard una nota que intentava desmentir el *Diario de Tarragona*: “Sin dejar de ser grave la situación del mencionado pueblo, está muy lejos de presentar el aspecto que el colega supone.” El mateix periòdic publicava el 15 de setembre que el Catllar tenia 100 malalts i llavors ja havien mort 35 persones.

* *

Nos dicen de Catllar, que la epidemia colérica parece estacionada en dicho pueblo.

Existen cerca de 100 enfermos, habiendo fallecido desde que se declaró la enfermedad hasta anteayer, 35 personas.

El señor Gobernador remitió algunos socorros, y nombró al médico señor Ribot, delegado para que, en union del titular señor Queral, hicieran frente á la calamidad.

Tambien nos escriben haciendo justos elogios de la conducta de dichos facultativos, quienes no descansan un momento, así en la visita como en la adopcion de toda clase de medidas sanitarias.

Parece que la generalidad de los vecinos de Catllar estaban decididos y deseosos de que el doctor Ferrán fuera á practicar inoculaciones.

Una comision se dirigió á la que acompaña al doctor, como oficial, y no sabemos que resolucion habrá recaído, ni si al fin va ó no Ferrán á inocular en Catllar.

El corresponsal que nos facilita estos datos nos promete correspondencias sobre el desarrollo que allí vaya ofreciendo el cólera, las cuales tendremos mucho gusto en insertar.

* *

L'EPIDÈMIA DE 1885 A LA TORRE

A la Torre no es va produir cap mort pel brot de còlera que va afectar al Baix Gaià. “Sabida es la suerte que hemos tenido en la reciente epidèmia por habernos visto libres en absoluto de sus horribles consecuencias.” Malgrat tot, la festa major es va aplaçar i es va acabar celebrant a l’octubre. El cronista del diari *La Opinión* (25-05-1885) recordava que “No todo se debe achacarse a la casualidad sino muy principalmente á un especialísimo favor de la Divina Providencia” i a les accions protagonitzades per la Junta de Sanitat, l’alcalde Antonio Borrull i Gibert, la junta de senyores que recollia donatius, al comerciant Josep V. Gibert i a Joan Capdevila que oferien solidaritat a qui ho necessités. El 16 d’octubre, passada l’epidèmia, se celebrà Santa Rosalia amb moltíssima gent que agraí “al Todopoderoso y a su patrona Santa Rosalía por tan especial favor”.

EL SANTÍSSIM SAGRAMENT (CREIXELL)

El Salvador Calvet Abadia, de 80 anys d'edat, ens informa que la celebració del Santíssim Sagrament o de la Minerva cada tercer diumenge de setembre és un vot de poble. Fins ara sabem, gràcies a diverses publicacions, que la festivitat va començar el 1620, que se celebrava que la verema quasi s'havia enllestit, que es feia (i es fa) la professó del Pa Beneït, on es porten safates guarnides amb coques fins a l'església, que es fa la subhasta de la Coca del Goig i la professó del Santíssim Sagrament amb la participació dels balls populars. Però quin va ser el seu origen? Per què es va començar a celebrar? És realment un vot de poble? Podria ser una antiga celebració anual de la Confraria de la Minerva?

EL PA BENEÏT

Imatge de l'any 1962. Creixell.

A **Creixell**, pel Santíssim Sagrament, i a **Roda de Berà**, per Sant Bartomeu, fan el pa beneït.

A **Creixell** fan Festa Major la tercera setmana de setembre, pel Santíssim Sagrament. És una celebració que té més de 400 anys d'antiguitat. Se l'anomena la festa de la Minerva o del Pa Beneït. El seu origen data del 1620, quan es va fundar la Confraria de la Minerva a la parròquia de Sant Jaume. La data de la festa permetia celebrar que la verema quasi s'havia acabat. Els xiquets i les xiquetes -abans només les noies en edat de casar-se- porten en professó coques guarnides fins a l'església. A la plaça de l'església se subhasta la Coca del Goig i després es fa la Processó del Santíssim Sagrament. Pel camí s'instal·len alguns altars guarnits.

Diuen que al l'Edat Mitjana la pesta es va estendre per la zona i els veïns de Creixell es van refugiar a l'església. Van portar-hi menjar que van beneir i es van salvar de la malaltia. La Confraria de la Minerva es va encarregar de vetllar el Santíssim Sagrament, de treure'l pels carrers cada tercer diumenge de mes i de portar-lo fins les cases on hi havia malalts. Els confreres malalts ho feien saber posant plantes a la porta de casa seva. D'aquí ve la tradició de posar altars adossats a les façanes.

A **Roda de Berà** es fa el Seguici del Pa Beneït, missa solemne i subhasta de la Coca del Goig per Sant Bartomeu. La regidora M. Teresa Ferré explicava al Diari de Tarragona que aquesta tradició ve «de molt temps enrere, de generació en generació, i hem aconseguit que no es perdi». Les parelles -abans les parelles casades anaven de bracet al davant i les parelles solteres darrere, separades per una parella de xiquets que portaven la coca del goig- que porten les coques guarnides -barquilles- fins a l'església van

acompanyades del seguici popular. Passen per l'Ajuntament i s'hi afegeixen les autoritats locals. A la parròquia s'ofereixen les coques al sant durant la missa. En acabar les coques es tallen a trossos i es reparteixen entre tots els veïns assistents. La parella de xiquets més petits porten la Coca del Goig, que és més petita i especial. Aquesta se subhasta a la plaça en sortir de missa. La tradició del pa beneït és molt antic i practicat **a molts indrets**. Al Vendrell i a l'Arboç, per exemple, també es fa. El folklorista valencià Fermín Pardo ha estudiat aquesta pràctica festiva a la Plana d'Utiel. Explica que al pa beneït se li atribueix un benefici de salut, protector, fins i tot, un caràcter màgic, amb poders desfer tempestes. És un aliment curatiu i fa de medicina preventiva. Es considera un aliment sagrat. S'ha de compartir i fer arribar als éssers estimats, fins i tot als animals. Aquest pa és també un objecte de caritat, perquè es reparteix entre tothom, també entre els més necessitats. És, per tant, una font de creació de vincles comunitaris. Pardo apunta un origen pagà d'aquesta pràctica que posteriorment es cristianitzà. L'inici del pa beneït a molts pobles s'atribueix a un vot o promesa feta davant una situació de perill de la comunitat, com una pesta o una sequera.¹ Tal i com apunten a Roda de Berà, el pa beneït era una bona oportunitat per iniciar una relació, en convidar a la parella a participar de la professó i fer el vermut posterior.

SANT ROC A FERRAN

¹ Fermín PARDO (2003): "Pan bendito y caridás en los rituales religioso-populares del Campo de Requena-Utiel". Dins C. ÁLVAREZ, M.J. BUXÓ i S. RODRÍGUEZ (coords): *La religiosidad popular II*. Barcelona: Anthropos, pàg. 563-584.

Damunt de l'entrada de la parròquia de Santa Maria de Ferran hi ha una fornícula dedicada a Sant Roc. Llegim al web <https://ferrantarragona.weebly.com/sant-roc.html> que és copatró del poble. Antigament era copatró de Tamarit, juntament amb la Mare de Déu d'Agost i Sant Andreu.

D'aquest web també n'extraiem aquests versos:

Qui retorna enguany al lloc?
Sant Roc!
On vetlla l'antic record?
Al cor!
D'on saluda al vianant?
De Ferran!
Copatró preponderant
contra la nafra tossuda,
retorna, vetlla i saluda
Sant Roc al cor de Ferran.

16.8.2002

JRM

Segons llegim al llibre de Salvador-J. Rovira *Tamarit de la Roqueta* (Centre d'Estudis d'Altafulla, 2023), l'església de Ferran i la casa rectoral van ser beneïdes el 1881.

LES SEQUERES DE 1764 A LA POBLA DE MONTORNÈS I A TORREDEMBARRA

A la dècada de 1760 es va fer evident que el sistema de producció agrícola a Catalunya, basat encara en relacions feudals, no podia donar resposta a les necessitats que generava l'augment de població de l'època. Aquesta situació va provocar la crisi de subsistències del bienni 1763-64. En aquesta època se succeïren èpoques d'excés de pluges i d'intenses sequeres que van provocar problemes greus al camp i un augment del preu del pa.²

A la Poble de Montornès es van fer pregàries el 25 d'abril de 1764 per tal que plogués. Hem pogut conèixer el cas gràcies a la transcripció realitzada per l'estudiós Jordi Morant de dos documents de confraries de la Poble:³

“Nosaltres en dia Parròquia congregaren las Pregàrias lo dia de Sant March a 25 d'abril que feu lo dia que lo Magnífich Ajuntament ho demanà, lo dia primer de maig a la tarda feren professó de penitència, trabent lo Sant Chisto de sa capella y fins la Verge de la Soledat, lo portarenn professó ab moltes atxes y vestes y las senyores y minyons vestits de blanch, tots descalços, y molts altres de penitents predicant després ab grans llàgrimas y sospirs.

Lo primer diumenge de maig, doncs no havia plogut, ferem la Professó del Roser a la tarda, cantant lo Sant Rosari per los carrers y tornats a la Iglesia se predicà lo Sant Rosari. Després continuaren las oracions fins lo dia 11 de maig, i lo dia 12 se determinà cantar los tres dias la lletania de Maria Stma. Després del Rosari fent tot lo temps las oracions a la Verge Stma. Del Roser el mitg de la missa major ab quatre ciris encesos y la del Sant Chisto gros, Maria Santa. De la Soledat al costat dret en terra; ahont estigueren fins que se tornaren a sa Capella y confiant en la Verge del Roser que nos afavoriria. Se li cantà ab molta devoció, la Lletania tres dies, y al

² Antoni SIMON (1995): “Barcelona i Catalunya durant la crisi de subsistències de 1763-1764”. *Barcelona. Quaderns d'Història*, núm. 1, pàg. 95-106.

³ Jordi MORANT (2013): *Estudis històrics poblencs*. La Poble de Montornès: Ajuntament de la Poble de Montornès.

tercer dia a mat nit comensá a plourer. Com està alt dit quedarem remediats, per la gloriosa V. Mare Santma.”

De Torredembarra, també ens ha arribat un testimoni escrit de l'època. La sequera provocà una alça del preu del blat a finals de 1763. L'any 1764 comença igual o pitjor.

“Aportaven en esta vila a Sta Rosalia a la Capella ab professó, lo dia 1 de maig de 1764, y ab ella anava lo St Christo gros de la Iglesia junt ab la relíquia de la Sta, que al retorn de la professó los tornaren à l'Isglésia, las sagristanes ab algunas donsellas de compa anaven vestides de blanch ab atxes, com també lo Ajuntamt y molts altres individuos, junt ab los de la congregació de la puríssima sanch ab sas vestes, y atxas, se quedà Sta Rosalia a la Capella per lo espaï de uns 19 dias, ahont mantenia la vila á sos costas lo gasto de la cera y llantias encesas.”

La imatge es va deixar 19 dies a l'ermita del Roser, situada al capdamunt del carrer Nou. Tots els dies s'hi van celebrar misses i es va resar el rosari totes les nits. I, finalment, “lo dia 16 de maig plogué molt bé y se retornà la Sta en la Iglésia, y a són altar”. Aquests detalls els hem pogut llegir al llibre de Jordi Guasch *El Culte a Santa Rosalia a Torredembarra (del segle XVII al XXI)* publicat el 2016.

LA SEQUERA DE 1783 A LA POBLA DE MONTORNÈS

El 1783 és l'any de l'inici de les grans obres de reforma de l'ermita de Montornès. Just aquell any la Mare de Déu de Montornès va salvar la Poble davant dels problemes que va provocar la intensa sequera. El cas és que tenim un testimoni de primera mà que s'ha conservat fins a dia d'avui. Es tracta del memorial escrit per l'Ajuntament de la Poble de Montornès a l'Arquebisbe de Tarragona el 19 de març de 1788. Jo l'he pogut llegir gràcies a la reproducció que en va fer Amics de Montornès al programa del VII Centenari de l'ermita de Montornès l'any 1975. Aquí teniu un retall:

“Ilmo. Y Rmo. Señor:

El Ayuntamiento de Regidores y Síndicos del Lugar de la Poble de Montornés, Arzobispado de V. S. Con el més rendido obsequio, a V. S. Expone que en el año 1783 por motivo de hallarse este Pueblo oprimido por la falta de lluvias, acudió

penitente, y devoto a su Antigua titular y Patrona soberana Virgen llamada de Montornés, venerada en su Ermita, llevandosela con solemne procesión de rogatives, á su Ilgs. Parroquial y á pocos días, le favoreció la mano liberal de aquella divina Señora alcanzándole una copiosa y saludable lluvia. Agradecido y obligado este pueblo a tan particular finesa determino, con licencia del Ilre. Señor Provisor que era entonces modificar la Iglesia ó Capilla de su Ermita, pues por los muchos siglos que llevaba estaba amenazando ruina y por otra parte no estaba con aquella decencia que corresponde a tan Soberana Reyna, y deseaba este pueblo agradecido”.

ROGATIVES DEL SEGLE XIX

Fons MT Virgili. Arxiu Municipal de Roda de Berà.

Al llibre trobareu episodis relacionats amb sequeres del segle XVI i de l'any 1905. En aquest document heu llegit històries semblants del segle XVIII. A continuació voldria fer referència als acords de l'Ajuntament de **Roda de Berà** dels anys 1852, 1859 i 1870 per demanar al rector de la parròquia per

tal que fes pregàries o “rogatives” per demanar pluja en motiu de les respectives sequeres. Per cert, que pel brot de verola del 1880 que va afectar a Roda i que esmentem al llibre, volem afegir que la imatge de la Mare de Déu de Berà es va traslladar al poble i se li van fer rogatives. Ho sabem perquè el consistori rodenc va demanar al rector que, un cop superada la crisi sanitària, la marededeu fos traslladada de nou a l'ermita. Tot això ho he pogut llegir al llibre del Marçal Solé *Roda de Barà. Notes històriques* (Ajuntament de Roda de Berà, 2002, pàg. 288).

ELS EXVOTS

Imatge compartida al facebook pel Centre d'Estudis d'Altafulla.

Totes les ermites del Baix Gaià tenen o han tingut exvots. Un exvot és un objecte ofert públicament a Déu, la Mare de Déu, un sant o una santa com a

resultat d'una promesa o un favor rebut de manera particular. Es desconeix l'origen -segurament precristià- d'aquest hàbit, de tan antic que és.⁴

L'Iris Figuerola m'explica (13-08-2021) el recorregut d'un exvot que va donar el seu avi patern, Pere Figuerola "Catxutxa", a l'ermita de Sant Antoni:

"Ja saps que els pescadors de Baix a Mar eren molt devots de Sant Antoni, molt. En general feien promences. No sé si es confessaven gaire, però sant Antoni era sant Antoni. El meu avi va fer una barqueta. Llavors els pescadors ho feien molt quan hi havia mal temps. Aquesta barqueta era un exvot per anar a sant Antoni. I en temps de guerra van desaparèixer moltes coses de l'ermita de sant Antoni. Van cremar el quadre... I aquesta barca va desaparèixer. Llavors, resulta que a Baix a Mar hi va haver una excursió a Valladolid. Aquesta excursió la va organitzar la fàbrica SACE. Va ser quan havien fet una exposició amb coses que havien requisat els nacionals. I un de la Torre, el Lluís Cosme, un de Baix a Mar, va reconèixer la barca. I ho va dir a la família. (...) Aquesta barca la va reclamar el Museu Marítim de Barcelona. I la tenien exposada com a mostra de barca regional. (...) Aquí a la Torre es va fer una exposició de maquetes que va organitzar el José Flores, fa 20 anys. La van fer al carrer Nou, en una casa al costat de ca l'Isidro. Van fer portar aquesta barca de Barcelona i la van portar en una vitrina."

CAPELLETES DE SANT ANTONI

Per Sant Antoni de Pàdua, @elpoblesmemoria publicava les capelletes dedicades a aquest sant que hi ha a la Riera. Seguidament, vaig agafar la càmera i vaig fer el mateix de Torredembarra.

A Torredembarra, al carreró de Sant Antoni, hi ha una capelleta. Fa molts anys em van explicar que diversos veïns que porten el nom d'Antoni es troben després de treballar, pel seu sant, a petar la xerrada, de manera informal. I ahir ho devien fer.

⁴ Salvador RODRÍGUEZ (1989): "Formas de la religiosidad popular. El exvoto: su valor histórico i etnográfico". *La religiosidad popular*. Volum I. Barcelona: Anthropos.

A la Baixada de Sant Antoni, fent cantonada amb el Freginal, també hi ha una capelleta. No m'hi havia fixat mai. #Torredembarra

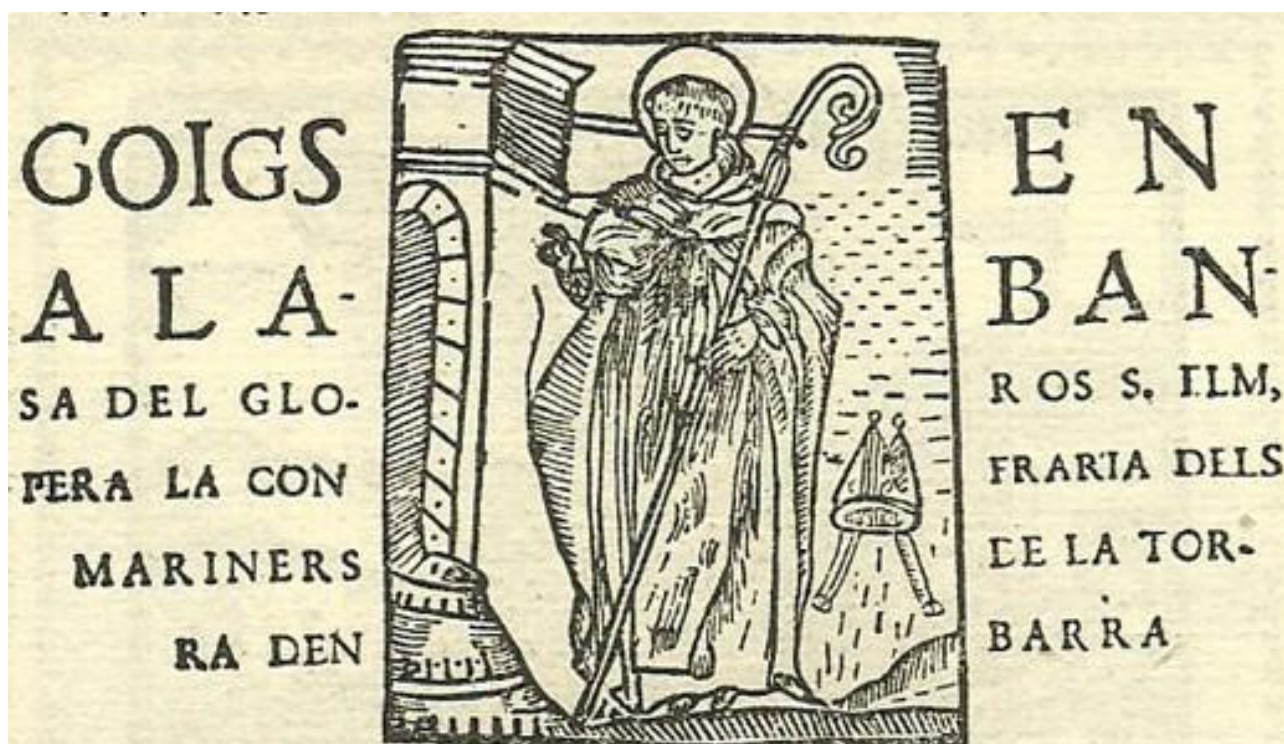
👉 Sant Antoni és un dels sants amb més devoció a Catalunya. És el patró dels paletes i dels constructors. Creixell va rebre una relíquia de Sant Antoni de Pàdua el 1816.

PANDÈMIA DEL COVID19

El mes de març de 2020 es declarà la pandèmia provocada pel virus de la COVID19. La cooperació científica va fer que en un temps rècord entressin al mercat diverses vacunes que van doblegar la corba de morts provocada pel coronavirus. En paral·lel molts devots van penjar al balcó la imatge de la patrona o del patró del poble. Aquí teniu dos exemples, dues imatges, l'una d'Altafulla i l'altra de Torredembarra:

SANT ELM

Els pescadors de Torredembarra veneraven a Sant Elm i van crear una confraria amb el seu nom. Aquesta entitat tenia l'objectiu de socórrer els mariners que queien en mans dels pirates o estaven malalts i per aconseguir bon temps per fer la feina. Els seus goigs són del segle XVIII. Aquí en teniu un fragment: “Pera llibertar Captius/ vostra Confraria han fundat/ los Mariners de la Torre/ moguts de gran caritat;/ puix que us prenen per Patró,/ y en vos tots han confiat./ En la mar vostre favor,/ y en terra vostra pietat,/ quens lliure per vostre amor/ de borrasca y tempestat.” Es veu que a Baix a Mar hi havia una casa que tenia una campana al seu capdamunt, coneguda amb el nom de Sant Elm, que servia per cridar auxili o senyalar mala mar. A la parròquia hi tenien, abans de la guerra, una capella i a Baix a Mar es conserva una imatge del sant.

NOVETATS SOBRE L'ORATORI DELS FONTANILLES

"Ermita" de Torredembarra

Nom del lloc on se celebrava el Dilluns
de Pasqua als Munts de Torredembarra
e Torredembarra

Aquest municipi té una "plaça de l'Ermita", als Munts, on no hi ha hagut mai cap edifici religiós. Durant l'època franquista es van fer recol·lectes entre els veïns per tal de construir una ermita com a lloc d'esbarjo dels torrencs. Es va posar la primera pedra el 1955 però no es va arribar a construir mai. Els Munts era un dels llocs on anaven els torrencs, antigament, a celebrar el Dilluns de Pasqua, escampats per les diferents casetes que hi havia.

La tradició oral deia que Torredembarra tenia una altra ermita. Es tracta d'una edificació petita, actualment abando-

18. *El Vendrellense*, 24-11-1895.

32 "Estado de la parroquia y feligresía de San Pedro Apostol de la Villa de Torredem-
bursá formado por Don Antonio Boni, cura de ella", fons de la Parroquia de Sant Pere
Apostol, ASIAI.

32

nada, que està situada a la partida de la Sort, entre els Munts i el nucli urbà. Avui en dia en queden les restes, tot i que s'ha projectat fer-hi un bloc de pisos al damunt. La darrera crisi immobiliària va aturar el projecte. Tot un miracle per aquestes restes del patrimoni torrenc. La tradició situa aquesta capella com un dels escenaris del pas del Sant Crist de Salomó. Es deia que l'ermita estava dedicada al Sant Crist. Es devia construir a finals del segle XVII o principis del XVIII. Se la coneixia amb el renom de "la Misseta". Recentment, s'ha pogut documentar que molt probablement no era una ermita sinó un oratori dels Fontanilles, una família benestant ubicada a la vila entre els segles XVII i XVIII.²⁰

Mare de Déu del Loreto de Renau

Renau i Peralta voltats de garrofers;
no poden pagar les gralles per falta de diners.
Dita popular recollida per JOSEP VECIANA

A Renau es venera la Mare de Déu del Loreto. Es fa des de ben antic. La tradició popular diu que el 1535 el baró de Renau va participar a la invasió de Tunis encapçalada pel rei Carles V. En aquesta ciutat, la capital de l'actual Tunísia, el baró hi va trobar la imatge de la Mare de Déu del Loreto i se la va emportar. Quan va arribar a Renau va manar que es construís una ermita per col·locar-hi la imatge. No coneixem la localització d'aquest primer santuari però Veciana i Cortiella apunten que havia d'estar molt a prop de l'actual. D'aquesta primera ermita, sabem que tenia ermità. Jaume Ponsoda ho

20. Jordi GUASCH (2017): "La mal anomenada 'Ermita de la Sort' de Torredembarra. Els oratoris dels Fontanilles". *Recull de Treballs*, núm. 18, pàg. 19-28.

A les pàgines 32 i 33 esmentem l'ermita de la Sort, l'oratori dels Fontanilles. En fer-ho, parlem del seu futur incert i de la possibilitat que s'hi construeixi damunt seu. Doncs bé, la novetat que tenim entre mans és que l'Ajuntament de Torredembarra preveu introduir canvis al pla parcial que afecta a la Sort per tal de conservar aquesta part de patrimoni, cosa que ens omple d'alegria. Farem un seguiment del cas.

SANT SEBASTIÀ

He llegit al web <https://ferrantarragona.weebly.com/sant-sebastiagrave.html> que a **Ferran** també celebra Sant Sebastià.

Gràcies al Pau Plana sabem que també se celebrava com una festa major a **la Riera**. Plana ha trobat retalls de diari que parlen d'actes organitzats el 1877 i el 1880. Ell mateix aporta diverses dades del segle XVIII sobre la seva devoció en aquest municipi.

A **Altafulla**, Sant Sebastià és copatró “por haver librado de la Peste este Pueblo”. El 1822 es va fer missa, sermó i repartiment del pa beneït. Ho explica l'historiador Salvador-J. Rovira al llibre *Altafulla (1813-1833)* publicat pel Centre d'Estudis d'Altafulla el 1989.

I aquests són els goigs a Sant Sebastià de **Vespella de Gaià** compartits pel Josep Bargalló al seu perfil de twitter el gener de 2022. Van ser impresos el 1975:

GOIGS DEL MÀRTIR

VENERAT

PARRÒQUIA DE VESPELLA,

on de molt antic se li fa festa

GLORIÓS ST. SEBASTIÀ

A LA

ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

votada pel poble dia 20 de gener

Puix contra pesta teniu
poder de l'Omnipotència:
lliureu aquest Principat
de la cruel pestilència.

Noblesa el cel us donà,
gallardia i formosor.
Ostentant un gran valor
cap a Roma vau passar,
i admirava la ciutat
tan esplèndida presència.

Lliureu...

En saber l'emperador
dels vostres dots naturals
i que amb gràcies aitals
posseïeu gran valor,
perquè fèssiu de soldat
va manar vostra assistència.

Lliureu...

Vostre aspecte marcial
plagué a Dioclecià
tant, que us va fer capità
de guàrdia imperial,
i us tenia tant de grat
que us volia en sa presència.

Lliureu...

V. Pregueu per nosaltres, Sant Sebastià.

R. Perquè siguem preservats del flagell de la pesta.

Era aquest emperador
enemic del cristians
que amb mil turments inhumans
els perseguia amb furor.
I Vós amb gran pietat
predicàveu paciència.

Lliureu...

Era el gran Sebastià,
si del Cèsar bon amic,
de tot idol enemic:
bell exemple cristià,
clar mirall de santedat,
model de seny i prudència.

Lliureu...

Arribà l'ocasió
de dir que sou cristià
i amb valor vau publicar
que els turments no temeu, no,
i al vostre exemple han quedat
els idols sense obediència.

Lliureu...

Quan l'emperador sabé
que éreu fidel cristià,
molt fortament s'indignà,
del tot us avorresqué.
Que fòssiu assagetat
manà en pública sentència.

Lliureu...

Vós, soldat bo i valeros,
entre tots mol singular,
grans turments vàreu passar,
sempre fort, sempre animós
rebutjant la vanitat
per guanyar del cel l'herència.

Lliureu...

Estant-se Roma abrasant
d'una pesta molt cruel,
li vingué el remei del cel
invocant vostre nom sant.
Us va fer un vot la ciutat
i cessà al punt la dolència.

Lliureu...

Catalunya així mateix,
quan la pesta ha vist entrar,
al punt que ferida està
vostre favor reconeix.
Ara, ans de tal crueltat,
implora vostra clemència.

Lliureu...

Puix al cel sou col·locat,
valgu'ns la nostra assistència:
lliureu aquest Principat
de la cruel pestilència.

PREGUEM

O Déu omnipotent, us demanem per la intercessió del vostre màrtir sant Sebastià que guardeu el nostre cos de tot mal i purifiqueu el nostre esperit de tot mal pensament. Per Crist. Amén.

RESCOBLA

TORNADA

COBLES

Puix contra pesta te-niu po-der de l'Om-ni-po-ten-ci-a lliu-ren a-quest Princi-pat de la cruel pesti-lèn-ci-a No-ble-sa el cel us do-nà, gal-lar-di-a i for-mo-sor Ost-en-tan-t un gran sa-lor cap a Ro-ma vau pas-sar i ad-mi-nava la ciu-tat tan es-plèn-di-da pre-sèn-ci-a No-

El text d'aquests goigs, transcrit del gojari parroquial, arranjat per Mn. Joan Roig, es publica amb una melodia popular adaptada per Enric Prats i Martí, amb motiu de la diada de St. Sebastià d'enguany, essent rector de la Parròquia Joan Roig i Montserrat.

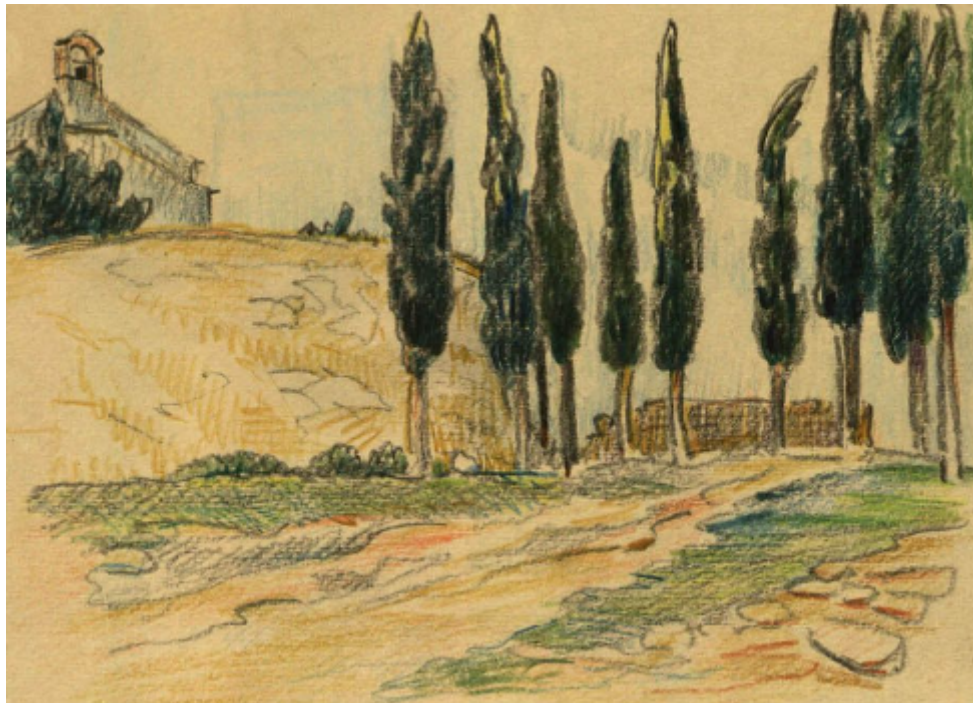
Vespella, gener de 1975.

IMATGE ANTIGA DE CLARÀ

L'autor de la fotografia és Francesc Blasi i Vallespinosa (1872-1951). La va realitzar entre el 1920 i el 1933. Es conserva a l'arxiu del Centre Excursionista de Catalunya.

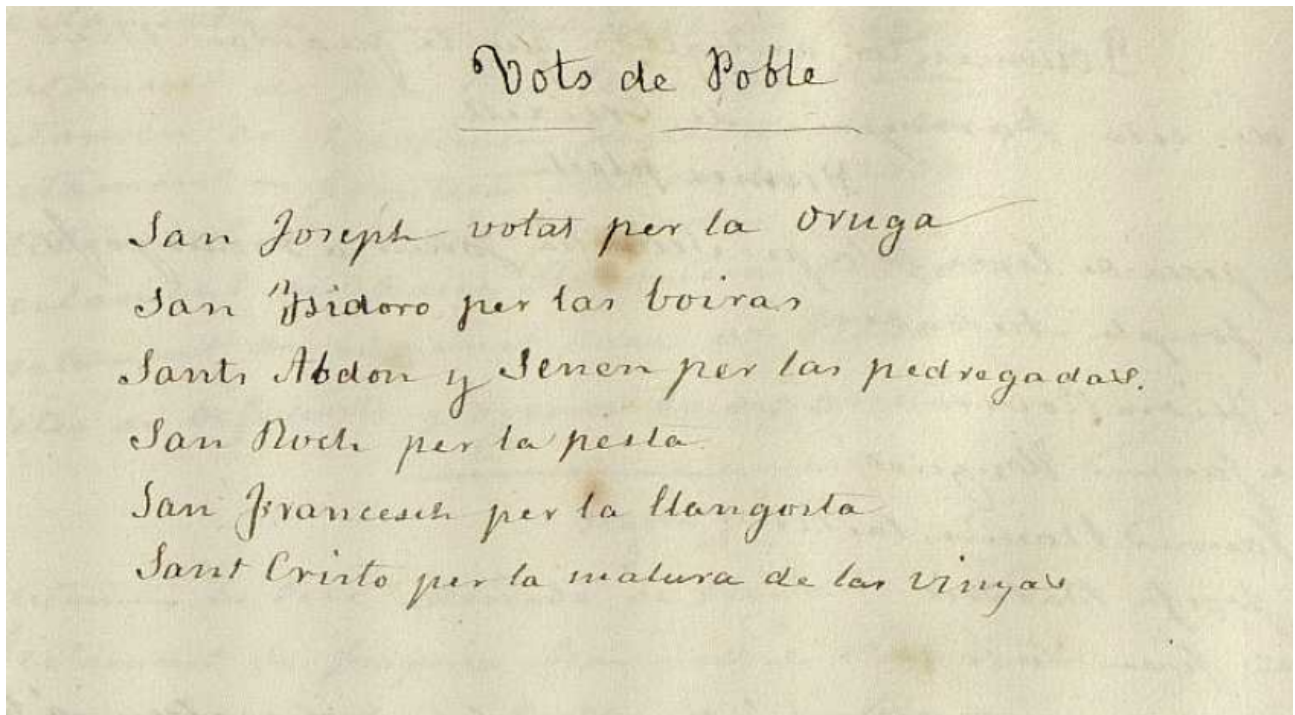

DIBUIX DE MONTORNÈS

Dibuix del pintor Joaquim Renart (Barcelona, 1879-1961) realitzat l'1 d'abril de 1958 i conservat a la Biblioteca de Catalunya.

ELS VOTS DE POBLE DE CREIXELL

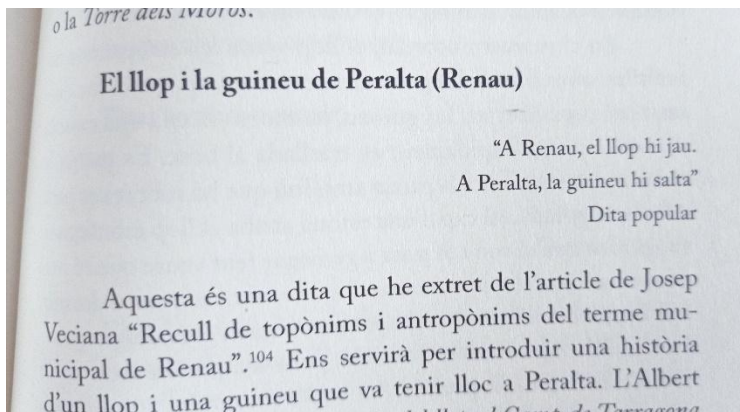
A l'hora d'imprimir no coneixíem els vots de poble de Creixell. Ara sí. Ha aparegut un full escrit, possiblement cap el 1885, on hi ha anotats els vots de poble celebrats en aquest municipi. Aquesta troballa té una altra conseqüència que afecta a la resta de pobles del Baix Gaià: Si un nucli petit com Creixell tenia 6 vots de poble, resten molts altres per descobrir al Baix Gaià. Es tracta de festivitats que s'han perdut però que tenim l'objectiu de rescatar.

El full que reproduïm es troba dins del "Llibre de consentiment patern, compliment pasqual, índex de baptismes, estadística d'habitants i inventari de la documentació antiga de l'arxiu parroquial" conservat a l'AHAT, capsa 12 de l'Arxiu de la Parròquia de Sant Jaume de Creixell, dins del llibre manuscrit *Llibre de consentiment patern, compliment pasqual, índex de baptisme, estadística d'habitants i inventari de la documentació antiga de l'arxiu parroquial*.

Sant Josep va ser votat contra l'oruga, Sant Isidor contra la boira, Sant Abdó i Sant Senen per les pedregades, Sant Roc per la Pesta, Sant Francesc per la Llagosta i el Sant Crist per la malura de les vinyes.

L'estiu de 2023 vam trobar una pista que referma la hipòtesi que Creixell tingués vots de poble que es van deixar perdre. Resulta que el 1816, dos anys després que els francesos prenguessin les relíquies de sant Jaume que eren a la parròquia, Creixell va rebre relíquies via Roma de Sant Antoni de Pàdua i de... Sant Isidre!

EL LLOP AL BAIX GAIÀ

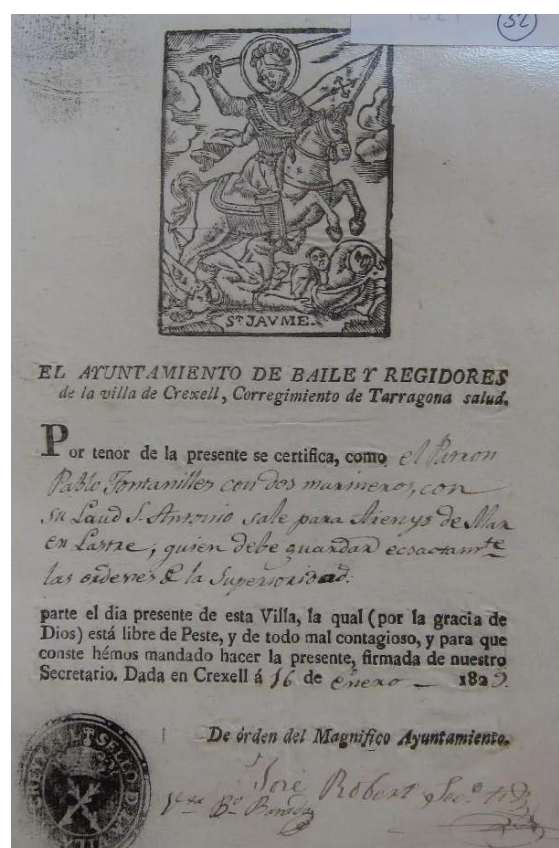
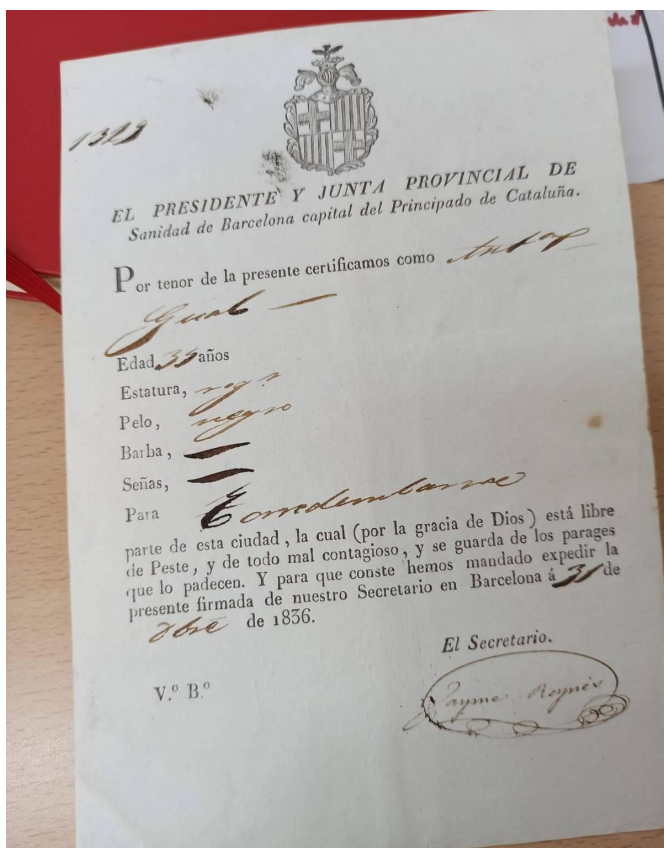

Al llibre, en parlar de la rondalla del llop i la guineu a Peralta, parlo de la presència del llop al Baix Gaià. Voldria afegir un detall. Llegint el llibre *Històries de les bruixes d'Altafulla* publicat el 1971, veig que a Altafulla, segons una font oral, feia 110 anys que no se'n veia cap. El darrer llop d'Altafulla, doncs, va ser vist el 1861. Segons el llibre de Josep M. Massip *El llop i els humans. Passat i present a Catalunya*, editat el 2011 per Arola, el llop es va extingir entre el 1915 i el 1920 a la zona del Tarragonès.

Per cert, llegeixo al llibre *Aynedra* de Neus Esmel que al Garrofer del Llop que esmento al llibre va morir un sol xiquet. La memòria d'aquell terrible fet es va mantenir viva i a la Neus li ho havien explicat.

CERTIFICATS “COVID” DE FA 185 ANYS!

Aquest mes de setembre, el perfil oficial de twitter de l'Ajuntament d'Altafulla (twitter.com/ajAltafulla) va compartir un document molt curiós. Es tracta d'un certificat de l'any 1833 per poder circular lliurement, on queda constància que la persona beneficiària no està afectada per la pesta. Al desembre, endreçant documents per l'ordinador vaig trobar un document semblant corresponent a Creixell i que em vaig descarregar del web [todocolección](http://todocolección.com). En aquest cas el document és del 1829. Es tracta d'un certificat de l'Ajuntament creixellenc que indica que el mariner Pau Fontanilles “està llibre de Peste, y de todo mal contagioso”.

EL TRESOR DE TAMARIT

Tamarit, 1912.

He llegit al llibre *Catalunya terra de pirates* escrit per Sylvia Lagarda-Mata i publicat el 2021 per Angle Editorial la llegenda del tresor de Tamarit. No n'havia sentit a parlar abans. Aquest llibre no esmenta les fonts de les informacions que recull. Per internet he trobat dos espais que també la recullen: tarraqunamedieval.blogspot.com i frotandonubes.blogspot.com. No sé què pensar. Creieu que el relat que teniu aquí sota és una llegenda o una invenció literària actual?

Resulta que els pirates atacaven tot sovint la costa catalana. Tots teniu al cap la funció de torres com la de la Móra. Doncs bé, en un d'aquests atacs, després de saquejar Tamarit, els lladres es van veure envoltats. En no tenir temps de marxar amb el botí, l'enterraren dins del castell. Tornaren en diverses ocasions però foren repel·lits. Es veu que alguns d'aquells homes, disfressats de comerciants i monjos, estigueren anys després a Tamarit. Però, res: tornaren amb les mans buides. Això voldria dir que... el tresor encara hi és!

OR A RUBIALS

Trobareu or a Rubials, això seguir. Resulta que un pare va anar acumulant or per pagar els diners necessaris per tal que els seu fill no hagués d'anar a fer de soldat. Els devia amagar molt bé perquè encara ningú els ha trobat. Aquesta història la va recollir l'Olga Xirinacs al llibre *Via Augusta* (Flor del Vent Edicions, 1997).

Racó de Rubials, 2010.

UN PIRATA VA FUNDAR TORREDEMBARRA

Al llibre *Catalunya terra de pirates* escrit per Sylvia Lagarda-Mata llegeixo una llegenda sobre la fundació de Torredembarra. No l'havia sentit mai. L'autora la va recollir a partir d'una conversa amb un pescador del Serrallo. Recordeu que si voleu saber detalls de la fundació històrica de Torredembarra, heu de consultar el llibre de Ramon Serra *Quan la Torre fou dita d'en Bares* publicat el 2017. Però a nosaltres ara ens interessen les llegendes. Aquí va:

En Barra era un pirata del seu temps. Feia i desfeia, no sentia pas compassió per les seves víctimes. Però un bon dia, l'home va canviar. Volia redimir els seus pecats, volia passar full, volia fer una bona obra. Ho tenia clar: faria construir un far que ajudaria a tots els navegants: la Torre d'en Barra. I ho va fer. I el lloc on es va construir encara porta el seu nom.

TIRAR CONFITS

A la pàgina 87 del llibre parlem de tirar confits. Aquests dies el Juan Garcia ha compartit a les xarxes una foto dels 50-60 del segle XX molt bonica. És a Torredembarra, al carrer Freginal.

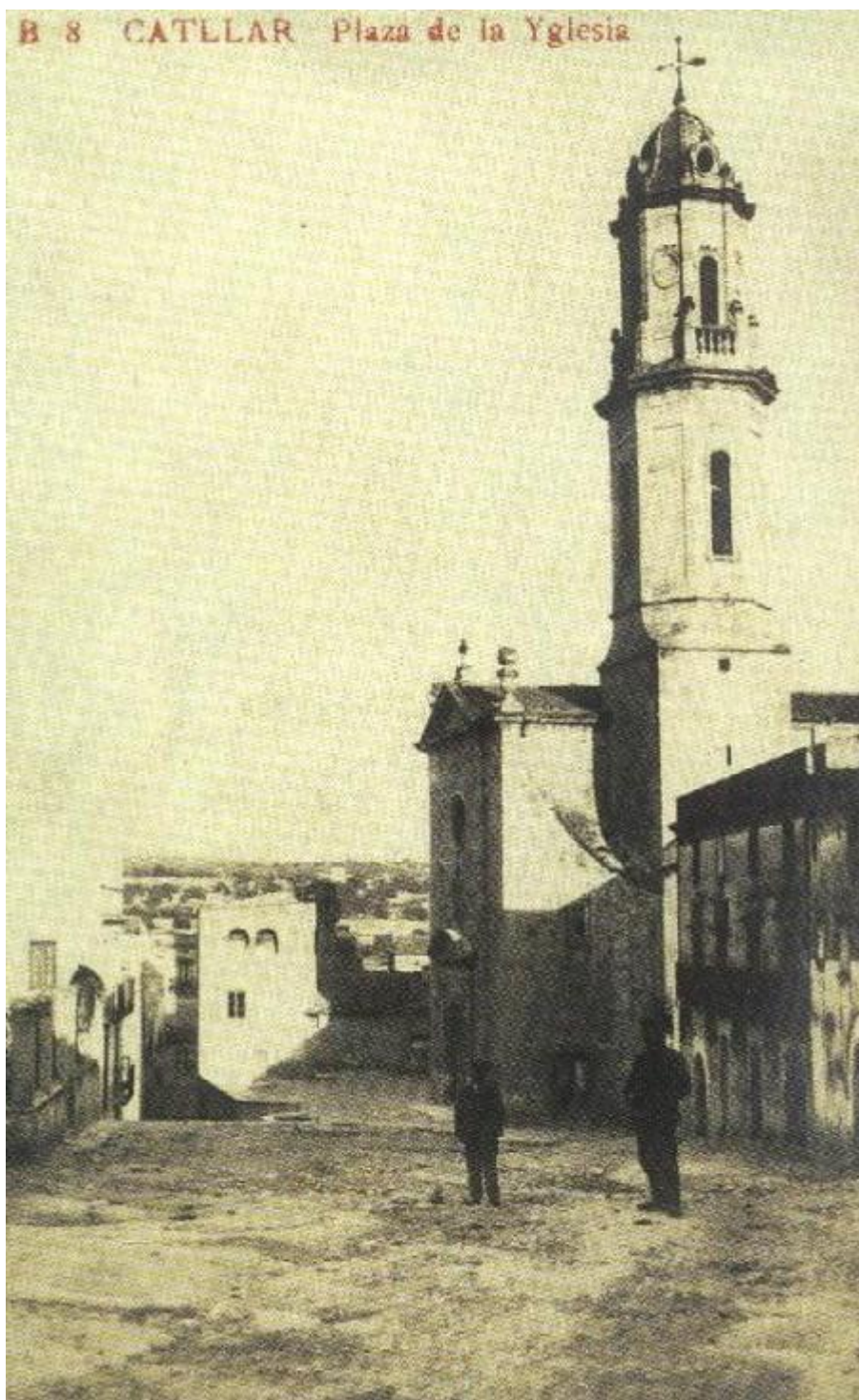
LA MALMARIDADA

Imatge: www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=3405

L'antiga quadra de la Polla-rossa és a Salomó. Està documentada des del segle XIII. Olga Xirinacs va recollir al seu llibre sobre el Tarragonès "Via Augusta" (Flor del Vent Edicions, 1997) la llegenda de la Margarida. Era filla dels masovers. La seva germana es va fer monja i ella va ser obligada a casar-se amb un home que no estimava, un cavaller de Claramunt. El cavaller se la va emportar al seu castell. Al cap de poc temps va anar a fer la guerra. Ella, tancada al castell va morir enyorant la seva vida d'abans, envoltada d'animals i de feina a fer. Diuen que encara ara, s'apareix de nit al voltant de la masia que la va veure néixer.

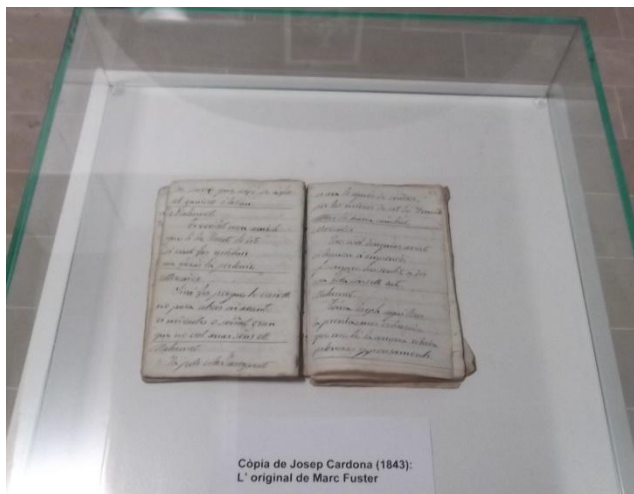
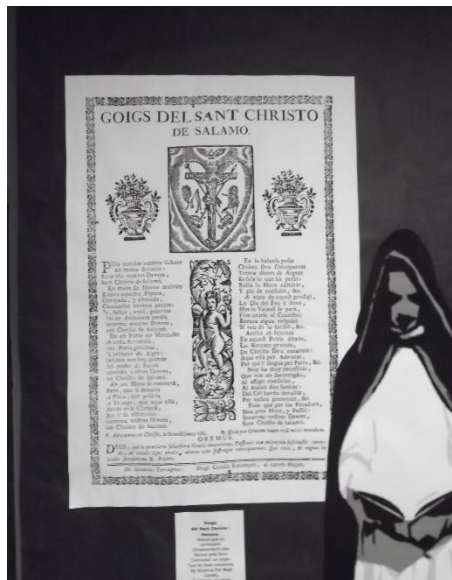
ANIMETES

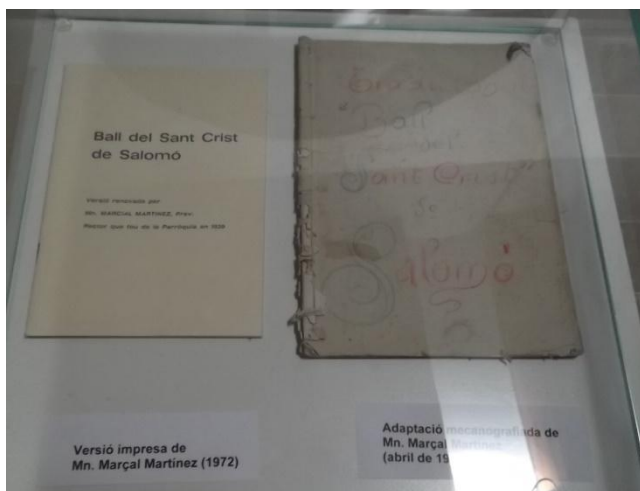
La Rosa Novell del Catllar li va explicar a l'Olga Xirinacs (*La Via Augusta*, 1997, Flor del Vent Edicions) que en una casa la mare va morir. La filla, des de llavors, sentia dringar els càn timers. El rector li va explicar que era l'animeta de la seva mare que demanava a la filla que fes dir misses. I així ho va fer la filla, fins que se li van acabar els diners.

EL BALL DEL SANT CRIST DE SALOMÓ

Aquí teniu algunes imatges de Cal Cadernal de l'any 2012 quan es va inaugurar aquest espai cultural. Si us fixeu, podreu veure exposades les còpies antigues d'aquest ball parlat.

Còpia de Josep Cardona (1843):
L'original de Marc Fuster

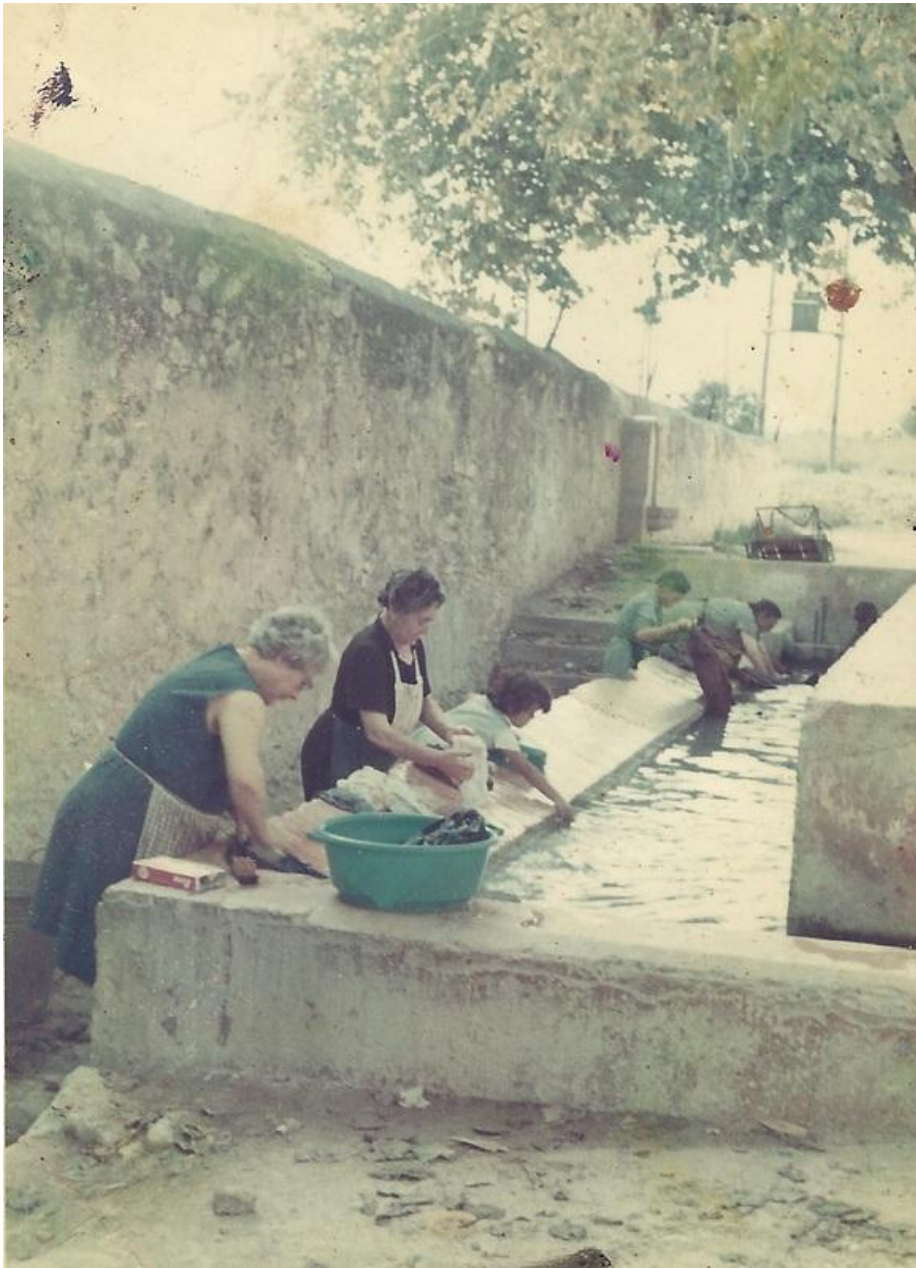

Versió impresa de
Mn. Marçal Martínez (1972)

Adaptació mecanografiada de
Mn. Marçal Martínez
(abril de 1972)

VAMPIRS A FERRAN

Imatge de Ferran extreta de <https://ferrantarragona.weebly.com/>.

A la façana del castell de Ferran hi ha dues gàrgoles en forma d'animal que semblen vampirs. De fet, ho devien ser. Al vespre prenien vida pròpia i volaven per damunt dels corrals d'Ardenya. Un pagès se'n va adonar i va córrer la veu que eren aquelles dues bèsties les responsables que les animals que cuidaven els pastors d'aquell lloc es corseguessin. És clar que van pensar que era el diable. Van decidir actuar. Van plantar una creu de ferro i es van acabar els atacs. Misteriosament, tots els pastors van anar morint d'un en un. Només quedava el pagès que havia donat el crit d'alarma. Aquest se sentia observat per les gàrgoles cada cop que passava pel seu davant. Així que va decidir fugir per sempre més de Ferran amb la seva família. He pogut llegir aquesta història al llibre de l'Olga Xirinacs *La Via Augusta* (Flor del Vent Edicions, 1997).

“NI DÉU ENS FARÀ PASSAR GANA”

Fons Nogués. Arxiu Municipal de Roda de Berà.

Això va passar a Roda de Berà, a ca l'Elies. La família que hi vivia era rica, feien molt oli, i sembla ser que un dia el cap de família va pronunciar la frase “ni Déu ens farà passar gana”. A partir de llavors la família es va empobrir i fins i tot diuen que s'ha vist algun descendent de la casa fer de captaire pel poble. He pogut llegir aquesta història al llibre de l'Olga Xirinacs *La Via Augusta* (Flor del Vent Edicions, 1997).

LA COVA DEL MERLA

Diuen que a la Cova del Merla, a Roda de Berà, hi nien moltes merles; que si els agafes un ou mai més pots sortir de l'avenc. He pogut llegir aquesta història al llibre de l'Olga Xirinacs *La Via Augusta* (Flor del Vent Edicions, 1997).

CIRIS MIRACULOSOS

Neus Esmel i Mercadé d'Ardenya (1935) explica al seu llibre *Aynedra* publicat el 2022 que quan era petita anaven a la Riera de Gaià a la professó del Sant Enterrament. Portaven un ciri que deixaven al Monument fins el diumenge. Llavors el recuperaven i el portaven a casa. Aquell ciri s'encenia quan algú de casa estava malalt o llampegava. El ciri guaria i protegia dels llamps! Per cert, el Diumenge de Glòria la mare de la Neus, la Teresa Mercadé Suñé, li feia recollir nou pedretes. El dia que llampegava havien de llençar una d'aquelles pedres per aturar la tempesta.

El torrenc Raül Flores va recollir una pràctica semblant a Torredembarra. Es tractava de plegar les “pedres del soroll” a les deu del matí de Dijous Sant, tot just quan la matraca començava a sonar. Calia agafar-ne dotze, una per cada mes de l'any. Quan hi havia tempesta, es llençaven al carrer per esvair la calamarsa o es posaven a la finestra per allunyar els llamps. Altres famílies n'agafaven deu, de pedres, que era l'hora que començava a sonar la matraca i l'hora de la resurrecció. Flores va recollir de fonts orals, la cantarella que es cantava en llençar la pedra a la manera de conjur: “Sant Marc, Santa Creu, Santa Bàrbara, no ens deixeu!” Per plegar les pedres, la canalla anava cantant aquesta cantarella: “Cuca, cuca, surt del niu que Nostre Senyor és viu. Cuca, cuca, surt del forat que Nostre Senyor ha ressuscitat.”⁵

LA RATERA

La capellà la va seduir. Li va prometre que Déu la perdonaria, que ell tenia aquest poder. El marit anava a jugar a cartes al cafè del poble del costat totes les nits. Era senzill. El marit quan se'n va assabentar va deixar una ratera d'agafar conills a la gatera on deixava la clau cada nit. En posar la mà el mossèn... Durant uns dies el capellà no va treure la mà de la butxaca. Ho explica la Neus Esmel d'Ardenya al seu llibre *Aynedra*.

SANT PERE

⁵ Raül FLORES (2012): “El campanar de Sant Pere de la Torredembarra”, *Recull de Treballs*, núm. 13, pàg. 5-25.

Hem parlat de dos vots de poble de Torredembarra, Santa Rosalia i Sant Adrià. Hem d'esmentar quatre festivitats que eren vots de poble i que estaven relacionats amb sant Pere. Llegim a l'article de Jordi Guasch al diari *El Mònic* del setembre de 2023 "Sant Pere, el sant patró desnonat de Santa Rosalia" (pàgines 22 i 23) que sant Pere era el patró de la vila. La parròquia està dedicada a aquest sant. En desconeixem els detalls de l'origen d'aquesta advocació. El 1235 la parròquia es va segregar de la de Santa Maria de Tamarit i s'iniciaren les obres de construcció del temple parroquial. Segons llegim a l'esmentat article, el 1638 se celebraven quatre festivitats relacionades amb sant Pere i la més important era la del juny. "Totes quatre festivitats eren vots de poble i festa de guardar".

LA VERGE DE TARRAGONA

L'any 1921, Antonio Balcells va publicar a Impremta Gabriel Gibert de Tarragona el llibre *La Virgen de Tarragona*. Jo l'he conegut gràcies a l'amic catllarenc Pep "Calçó". En el seu interior hi podem llegir desenes d'accions miraculoses de la Verge del Claustre. Aquí teniu les que afecten a veïns del Baix Gaià:

explicada, no creemos que se pueda juzgar como desprovista de fundamento.

XVII

LA VIRGEN DEL CLAUSTRO
AUXILIA A LOS LESIONADOS

I. Auxilio a Mariana Serrán

Es hermosísimo lo sucedido a una joven del pueblo de Riudecañas llamada Mariana Serrán, según cuenta el Sr. Sala, sacándolo del antiguo libro de la Administración. La tal Mariana clavóse, no se dice como, una espina en el ojo derecho, siendo infructuosos los esfuerzos hechos para sacársela, y dándose ya por perdido el ojo. Más ¡bendito sea el Señor y su Madre! invocando a la *Virgen del Claustro*, no solo soltó fuera la espina, sino que examinado facultativamente el ojo, no se encontró en él señal de la herida ni rastro de la inflamación. Contad cual sería su agradecimiento, para demostrar el cual, vino a pie descalzo a visitar a la *Señora*, y mandó decir una misa, e hizo voto, dice el Sr. Sala, de saludar todos los días con cinco Salves a su celestial Bienhechora.

II. Auxilio a un joven de la Poblá de Montornés

Se lee en el antiguo y autorizado libro de *Administración*, aunque sin señalar la fecha, que estando un cirujano con los instrumentos en la mano para aserrar el pié a un joven de la Poblá de Montornés, le hablaron a éste de las continuas mercedes que *nuestra Virgen* solía dispensar; y de acuerdo con el operador, determinaron suspender hasta el siguiente día la am-

putación hasta ver si la *Virgen del Claustro* hacía aquella noche una de las suyas. En efecto, antes de dormir el paciente se encomendó a Ella con todo fervor, y al despertar al día siguiente el estado del miembro lisiado había mejorado de tal modo, que el cirujano declaró innecesaria la operación. Ambos a dos, con todas las personas de la familia dieron gracias al cielo, y el doliente hizo llevar a la *Santa Capilla* una pierna de cera, como recuerdo del favor alcanzado.

III. Auxilio a Ignacio Martorell

Un vecino de San Jaime dels Domenys del Panadés llamado Ignacio Martorell había hecho una promesa de visitar a la *Virgen del Claustro* por haberle curado de un fuerte ataque de enagenación mental, pero una vez curado, iba difiriendo indefinidamente el cumplir lo prometido. Séase porque la *Señora* quisiera recordarle que estaba en descubierto con ella, o sea por lo que fuera, el caso es que sobrevino a Martorell otra enfermedad tan aguda, que hubo precisión de abrirle el costado, de suerte que viéndose por segunda vez desahuciado de los médicos, y con el temor de quedar lesionado para siempre, volvió a invocar a su protectora prometiéndole cumplir enseguida su promesa, recobra enseguida las fuerzas y se presenta él y toda su familia alborozada a los pies de la *Imagen milagrosa de la Virgen*, la cual tantas mercedes le había dispensado.

IV. Auxilio a José Figuerola

Refiere D. Carmelo Sala un hecho que dice sucedió el año 1627, con intervención del Canónigo Sr. Fita. Sospechamos que en ello hay alguna equivocación; porque ¿de qué Canónigo Fita se trata?... De D. Ramón no puede ser, porque dicho Señor no tomó posesión del

IV. Da vista a Francisco Casanovas

Distintos autores de acreditada autoridad responden del favor alcanzado por un vecino de Altafulla. Llamábase el paciente D. Francisco Casanovas y vivía en el pueblo referido, a doce kilómetros de esta ciudad, en la margen izquierda del río Gayá, y hacía años que no veía más que de un solo ojo. Había consultado en vano los mejores facultativos, y había probado un sin número de remedios sin conseguir resultado. Así las cosas, personas que le querían bien le hicieron conocer la *Virgen del Claustro*, y resolvió acudir a ella y con solo rezar unas cortas preces a la *Virgen de Tarragona*, recobró la vista con toda prontitud y perfección.

V. Da vista al P. Jaime Vidal

Hasta en el Monasterio de Montserrat, donde se venera la Santa Imagen de la Patrona de Cataluña, la cual tantos favores dispensa, en el mismo interior del cenobio se ha dejado sentir el valimiento de la invocación de *nuestra Virgen*. El Rdo. P. Maestro Jaime Vidal, monje de la Comunidad Montserratina, según refiere el docto cronista D. José Fita, veíase privado de cumplir alguno de los deberes que le estaban encomendados por haberse quedado ciego de un ojo. Pasaron tiempos y tiempos, hízose remedio tras remedio, consultáronse las eminencias de la medecina, el doliente y sus hermanos hicieron rezos y devociones a una multitud de santos y ante imágenes; todo inútil. Cuando he aquí que, según parece, cierto día unos de los romeros de los muchos que visitan la Santa Montaña, y que procedían de Tarragona, se enteraron de la triste situación de aquel virtuoso monje, y hablaron a los religiosos de la *Virgen del Claustro* y de los portentos que obraba, los cuales determinaron acudir a

agradecimiento a la *Señora* y la madre del niño regaló como ex-voto un corderito de oro.

II. Socorro a Mariano Llagostera

Cuéntanos el autor de las *Memorias* ya repetidamente citado, que el día de Santo Domingo, 4 de Agosto del año 1671, un joven llamado Mariano Llagostera, natural del pueblo de La Riera del Gayá, a unos doce kilómetros de esta ciudad, entró con algunos compañeros a nadar en el sitio llamado *Platjes Llargues*, que es el trozo de la costa más allá de Tamarit. La resaca o retroceso de las olas del mar era muy pronunciada y arrastrando a dicho joven, hasta muy lejos le sumergió en el fondo del mar. Los compañeros creyéronle ahogado, pero invocaron a la *Virgen del Claustro* y pidieron auxilio a unos marineros, que no pudieron sacarle de debajo del agua hasta pasadas, nada menos que dos horas. Trajéronle a la playa sin sentido y teniéndole por muerto, pero al poco rato volvió en sí, asegurando que también él al sumergirse invocó a la misma *Virgen*, y en agradecimiento vino a visitar la *Santa Capilla*, haciendo cantar una misa.

III. Socorro a unos Palangrers

Sentimos no poder dar el nombre y la filiación de los favorecidos por *nuestra Virgen* en el suceso que vamos a narrar, pero por más diligencias que hemos hecho y por más autores que hemos consultado, no hemos recogido otros datos que los que vamos a consignar. Era el día de la *Virgen del Carmen*, 16 de Julio de 1672, patrona de los marineros, sobre cuyo día hay la preocupación tradicional, más bien intencionada que racional de que todos los años hay desgracias en el mar, como si la Santísima Virgen quisiera que en su día vacaran todas las industrias y recreos marítimos. Más, dejando esto aparte, en la fecha mencio-

LA VIRGEN DE TARRAGONA

cerca de la desembocadura del Ebro y se salvaron. Fué tanto su agradecimiento, que al restituirse a Tarragona, subieron descalzos el día 14 de Abril a dar las gracias a *nuestra Virgen*, confesando y comulgando en la misa que hicieron cantar, y dejando como memoria, colgado en la reja de la *Capilla de la Virgen* un cabo de cuerda de su aparejo. Así lo refiere el piadoso y acreditado historiador que escribió el libro de las *Memorias*.

VI. Socorro a unos marineros de Torredembarra

También refiere el mismo autor que el año 1673 cuatro marineros de Torredembarra que volvían con su barca de la feria de Belcaire, se vieron envueltos en una furiosa tempestad que se desencadenó en el Golfo de Lyon y viéndose juguete de las olas que trasteaban la embarcación, ora levantándola hasta las nubes, ora arrojándola con fuerza a las profundidades del abismo; bien llevándola a la derecha, bien volviéndola de repente hacia la izquierda, de tal manera que continuamente se creían morir; movidos de su fé invocaron con gran fervor a la *Virgen del Claustro*, que recordaban haber socorrido repetidamente a otros compañeros en semejantes peligros. Y ¡bendito sea el Señor!.... lo mismo fué concluir su súplica cuando, como si una mano invisible arrastrara la embarcación por sobre las encrespadas olas, se encontraron anclados sin saber como en un islote a doce millas de Marsella. Cuando serenado el tiempo y descansados del traqueteo de la tempestad pudieron volver a su playa, se llegaron a esta ciudad y ellos y sus mujeres el 12 de Agosto del citado año, se dirigieron a pie descalzo hasta la *Santa Capilla*, en la cual hicieron cantar una misa solemne, recibiendo los santos sacramentos y colgaron de la verja un trozo de cuerda de su aparejo.

MÉS TÚNELS LLEGENDARIS

A la Pobla hi ha un túnel (llegendari) que va de cal Rovira (ja enderrocat) fins a l'ermita.